

Esiselvitys
tekstityksen vaikutuksesta teatterielämykseen
sekä
teattereiden mahdollisuuksista lisätä tekstityksiä
esityksiinsä

Tanja Borg
Käännöstiede (saksa)
Kieli- ja käännöstieteiden laitos
Tampereen yliopisto
30.11.2007

1. Johdanto	3
2. Teatteriesityksen tekstittäminen kuulevan sekä huonokuuloisen ja kuuroutuneen yleisön silmissä – kyselytutkimuksen antia	5
2.1. Kyselytutkimuksen tausta ja tavoite	5
2.2. Kyselyn toteuttaminen ja vastausten määrä	7
2.3. Kyselyn tuloksia – huonokuuloisen ja kuuroutunut yleisönosa	7
2.4. Kyselyn tuloksia – kuuleva yleisö	10
2.5. Yhteenveto	12
3. Teatteriesityksen tekstittäminen teattereiden näkökulmasta – kyselytutkimuksen antia	15
3.1. Kyselytutkimuksen tausta ja tavoite	15
3.2. Kyselyn toteuttaminen ja vastausten määrä	16
3.3. Esitysten tekstittäminen teattereiden omasta näkökulmasta	17
3.1.1. <i>Tekstitetyt vierailuesitykset</i>	17
3.1.2. <i>Kuulovammaista yleisöä varten tekstitetyt ja tulkatut esitykset</i>	18
3.4. Yhteenveto	22
4. Teatteriesitysten tekstittäminen kuulovammaisille – johtopäätöksiä ja ehdotuksia tulevaisuuden varalle	24
Liite 1: Teatteriyleisölle jaettu kyselylomake	27
Liite 2: Teattereille jaettu kyselylomake	29

1. Johdanto

Tämän tutkimuksen tavoitteena on toteuttaa esiselvitys teattereiden mahdollisuuksista lisätä tekstityksiä osaksi teatteriesityksiä. Tarkoituksena on tarkastella teatteriesitysten tekstittämisen nykytilaa Suomessa sekä yleisön vastaanoton kannalta että teattereiden käytännön tekstitysjärjestelyjen näkökulmasta. Tampereen yliopiston Kieli- ja käännöstieteiden laitokselta selvityksen tilasivat Kuulonhuoltoliitto, Teatterialan tiedotuskeskus sekä Valtion taidemuseon Kulttuuria kaikille -palvelu Euroopan yhdenvertaisten mahdollisuuksien teemavuoden puitteissa.

Euroopan yhdenvertaisten mahdollisuuksien teemavuoden yleistavoitteena on oikeudenmukaisen yhteiskunnan toteutuminen. Siitä huolimatta, että syrjinnän torjunnassa ja yhdenvertaisten mahdollisuuksien edistämiseksi on tapahtunut edistystä, tarvitaan yhä toimenpiteitä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Niitä tarvitaan, jotta kaikenlaista, esimerkiksi vammaisuuteen tai ikään perustuvaa, syrjintää voidaan torjua.¹ Teemavuoden puitteissa järjestetään erilaisia yhdenvertaisuutta edistäviä projekteja ympäri Euroopan unionia.

Valtion taidemuseo osallistuu teemavuoteen omalta osaltaan Kulttuuria kaikille -palvelun erilaisin hankkein. Palvelusta vastaa Valtion taidemuseossa taidemuseoalan kehittämissyksikkö Kehys. Palvelun näkyvin osa ovat verkkosivut, joilla on erilaisia linkkejä ja vinkkejä koskien saavutettavuutta. Rahoituksensa Kulttuuria kaikille -palvelu saa pääosin opetusministeriöltä. Aluksi hanketta rahoitettiin kolmevuotisena projektina, minkä jälkeen tukea on haettu kalenterivuositain. Tämä esiselvitys on yksi Kulttuuria kaikille -palvelun vuoden 2007 projekteista.

Tutkimuksen puitteissa seurattiin tekstitettyä teatteriesitystä testiryhmän kanssa, kerättiin tietoa teattereiden resursseista tekstittää esityksiä ja lopulta analysoitiin kyselytutkimusten perusteella saatuja tuloksia. Edellä mainittujen pohjalta muodostui lopulta selvitys, joka raportoinnin lisäksi sisältää tulevaisuudennäkymiä sekä johtopäätöksiä yhdenvertaisemman teatterikokemuksen mahdollistamiseksi huonokuuloiselle yleisölle.

Esiselvitys koostuu kahdesta erillisestä kyselyosioista. Ensimmäinen kyselyosio esitellään luvussa kaksi. Siinä keskitytään tarkastelemaan, kuinka sekä kuulovammainen että kuuleva yleisö suhtautuu tekstitettyyn teatteriesitykseen. Tulosten perusteella hahmotellaan johtopäätöksiä siitä,

¹ lähde http://www.yhdenvertaisuus.fi/suomi/teemavuosi_2007/

kuinka kuulovammaiselle yleisölle voitaisiin tekstityksen avulla tarjota mahdollisimman myönteinen ja ennen kaikkea tasavertainen teatterielämys. Toisen kyselyosion tuloksia tarkastellaan puolestaan luvussa kolme. Suomalaisille teattereille suunnatulla kyselyllä haluttiin selvittää teatteritekstitysten nykytilaa ja käytännön organisointia. Tavoitteena oli vastausten pohjalta kartoittaa teattereiden mahdollisuuksia ja halukkuutta lisätä tekstityksiä esityksiinsä.

Näiden kahden edellä mainitun kyselyn analyysien pohjalta muotoiltiin lopulta päätelmiä ja toimenpidehahmotelmia tekstityksen vaikutuksesta teatterielämykseen sekä tekstitysten lisäämisen mahdollisuuksista teatteriesityksiin. Nämä tulevaisuuteen tähtäävät johtopäätökset esitellään luvussa neljä.

2. Teatteriesityksen tekstittäminen kuulevan sekä huonokuuloisen ja kuuroutuneen yleisön silmissä – kyselytutkimuksen antia

2.1. Kyselytutkimuksen tausta ja tavoite

Yleisön suhtautumista tekstitettyyn teatteriesitykseen selvitettiin kyselytutkimuksella. Kysely päätettiin yhdessä toimeksiantajien kanssa toteuttaa Espoon kaupunginteatterissa 17.–18.4.2007 ruotsalaisten Riksteaternin ja Regionteatern Blekinge Kronobergin vierailukiertueen yhteydessä. Esitys kiersi ympäri Suomea, joten muutama vastaus saatiin myös Åbo Svenska Teaternista Turusta 28.4.2007. Koska selvityksen pääasiallisena kohderyhmänä olivat huonokuuloiset ja kuuroutuneet, ja kyseiseen tekstitettyyn esitykseen oli varattu liput joukolle huonokuuloisia ja kuuroutuneita, tarjolla oli harvinaislaatuinen tilaisuus selvittää sekä kuulovammaisen että kuulevan yleisön suhtautumista tekstityksiin. Tekstitetyt esitykset ovat Suomessa vielä suhteellisen harvinainen ilmiö.

Kyseinen teatteriesitys oli sovitus Wilhelm Mobergin siirtolaiseepoksesta *Utvandrarna* (Maastamuuttajat), jonka dramatisoinnista ja ohjauksesta vastasi Farnaz Arbabi. Näytelmän esityskieli oli ruotsi, jonka lisäksi siinä käytettiin viittä muuta kieltä (englantia, bosniaa, persiaa, venäjää ja ukrainaa) sekä kontinkieltä. Ruotsinkieliset tekstitykset juoksivat lavasteisiin heijastettuna silloin, kun puhujan kielenä oli jokin muu kuin ruotsi. Tekstitystä oli esityksessä käytetty luovasti myös ilmaisukeinona, esimerkiksi roolihahmon kirjoittaessa kirjettä teksti ilmestyi kaunokirjoituksenomaisella fontilla kirjoituksen tahtiin takaseinään. Roolihahmojen keskustellessa esimerkiksi venäjäksi ruotsinkieliset repliikit ilmestyivät puhujan kohdalle eri puolille lavasteina toimivia valkoisia seiniä. Suomen-kiertueella esitys oli tekstitetty kokonaisuudessaan myös suomeksi. Suomenkielinen tekstitys juoksi koko esityksen ajan kaksirivisenä lavasteen yläreunaan videotykillä heijastettuna. Toisin kuin ulkoasultaan alati vaihtelevan ruotsinkielisen tekstityksen, suomenkielisen tekstityksen fontti, koko ja sijainti pysyivät koko esityksen ajan samana.

Kyselylomake laadittiin yhteistyössä toimeksiantajien kanssa, heidän tarpeidensa pohjalta. Rajoittavin tekijä kyselylomakkeen suunnittelussa oli tila; kysely oli muotoiltava mahdollisimman selkeäksi ja nopeasti täytettäväksi, jotta teatteriyleisö ehtisi ja viitsisi sen väliajalla tai esityksen jälkeen täyttää. Yhdessä tultiin siihen tulokseen, että yksi A4-sivu olisi sopiva pituus kyselylle. Lomakkeeseen oli kysymysten lisäksi mahdutettava myös lyhyt kuvaus toimeksiannosta. Näiden raamien pohjalta muotoiltiin kyselylomake, jolla selvitettiin yleisön mielipiteitä tekstityksestä

fyysisine ominaisuuksineen sekä suhtautumista tekstitettyyn esitykseen. Kysely jaettiin paikan päällä teatteriyleisölle. Vastaukset palautettiin joko väliajalla tai esityksen jälkeen palautuslaatikkoon. Muutama vastaus tuli myös jälkikäteen sähköpostitse sekä postitse.

Ongelmallista tulosten analysoinnissa oli esityksessä tiistaina 17.4. ilmennyt tekninen vika. Suomenkielinen tekstitys toimi normaalisti ensimmäisen puoliajan alusta noin kymmenen minuuttia. Sen jälkeen tekstitys hävisi, eikä sitä saatu toimimaan ennen toista puoliaikaa. Väliajan jälkeen suomenkielinen tekstitys toimi jälleen moitteettomasti. Ensimmäisen puoliajan teknisillä ongelmilla oli kuitenkin selvä vaikutuksensa niin vastausten määrään kuin niiden sisältöönkin.

Teatterissa toteutetun kyselyn tarkoituksena oli selvittää, millaisia mielipiteitä tekstitetty teatteriesitys herättää sekä kuulevassa että huonokuuloisessa ja kuuroutuneessa yleisössä. Selvityksen yhtenä tavoitteena on pohtia, kuinka olisi mahdollista tarjota yhdenvertaisempia teatterikokemuksia huonokuuloiselle yleisölle. Tätä tarkoitusta varten tutkittiin, millainen tekstitetyn esityksen vastaanotto on.

Kyselyn avulla tutkittiin, millä tavalla tekstitys onnistui yleisön mielestä niin koon, tekstin määrän, sijoittelun kuin sisällönkin puolesta. Kyselyssä kysyttiin myös tekstityksen vaikutuksesta teatteriesityksen seuraamiseen sekä teatterissa käymiseen. Taustatietoina kysyjiltä kysyttiin ikää, aikaisempia kokemuksia tekstitetyistä esityksistä, sijaintia katsomossa sekä sitä, oliko vastaaja kuuleva, huonokuuloinen vai kuuroutunut. Myös vapaille kommentteille annettiin mahdollisuus ja niitä kertyikin runsaasti.

Kyselylomake on liitteenä selvityksen lopussa.

2.2. Kyselyn toteuttaminen ja vastausten määrä

Kyselytutkimus toteutettiin teatteriyleisölle jaettavana kyselylomakkeena. Lomakkeet jaettiin teatterisalin ovella sisään kulkevalle teatteriyleisölle käteen. Lomake pyrittiin jakamaan jokaiselle katsojalle. Vastaukset palautettiin palautuslaatikkoon joko näytöksen väliajalla tai sen jälkeen. Muutama katsoja lähetti vastauksensa myöhemmin sähköpostitse ja osa vastauksista tuli postin välityksellä.

Vastauksia kyselyyn tuli kaikkiaan 76. Tästä joukosta kuulevia oli 57, huonokuuloisia 9 ja kuuroutuneita 6. Yksi vastanneista ilmoitti olevansa sekä huonokuuloinen että kuuroutunut. Nuorin vastaajista oli 23-vuotias ja vanhin 81-vuotias. Valtaosa vastaajista oli yli 50-vuotiaita.

Suuri osa pääasiallisena kohderyhmänä olleesta kuulovammaisten ryhmästä lähti pois tiistain esityksestä väliajalla ensimmäisen puoliajan teknisistä ongelmista harmistuneena. Tästä syystä kuulovammaisilta katsojilta saatiin vastauksia odotettua huomattavasti vähemmän. Tämä oli selvä osoitus siitä, kuinka valtavan tärkeitä tekstityksen läsnäolo ja tekniikan toimivuus ovat. Tekninen vika vaikutti osaltaan luonnollisesti myös siihen, kuinka yleisö suhtautui tekstitykseen ja arvioi sitä.

Toinen tutkimustuloksiin mahdollisesti vaikuttava seikka oli ruotsinkielisen yleisön sekä ruotsinkielisen tekstityksen läsnäolo. Kyselylomakkeessa olisi ollut hyvä kysyä taustatietoina myös vastaajan äidinkieltä sekä tarkentaa, kumpaa tekstitystä, suomen- vai ruotsinkielistä, kysely koskee. Toisaalta, koska kyselylomake oli suomenkielinen, valtaosa vastaajista osasi todennäköisesti yhdistää kyselyn suomenkielisiin tekstityksiin. Kyselylomakkeen taustatietoihin sisältyi kysymys vastaajan istumapaikasta. Moni vastaaja vastasi tähän kohtaan puutteellisesti tai jätti kokonaan vastaamatta, joten tätä kohtaa ei tulosten analysoinnissa huomioida syvällisemmin.

2.3. Kyselyn tuloksia – huonokuuloinen ja kuuroutunut yleisönosa

Kyselyn pääasiallisena kohteena oli huonokuuloinen ja kuuroutunut yleisönosa. Kyselyn taulukoidut vastaukset kyseessä olevan kohderyhmän osalta löytyvät tämän luvun lopusta (ks. taulukko 1). Huonokuuloisia tai kuuroutuneita vastaajia oli yhteensä 16 ja ikäjakauma oli 39–81 vuotta. Tästä ryhmästä 10:llä oli aiempaa kokemusta tekstitetyistä teatteriesityksistä, ensikertalaisia tässä joukossa oli 6.

Huonokuuloisista ja kuuroutuneista 12 vastaajaa piti tekstiä määrältään sopivana. Kolmen mielestä tekstiä oli liian vähän, yhdenkään mielestä sitä ei ollut liikaa. Kaikki vastaajat ehtivät siis hyvin lukemaan repliikit. Tekstityksen sisältö kuitenkin jakoi kyselyyn vastanneiden mielipiteet. Kuusi vastaajaa ilmoitti tekstityksen sisältäneen kaiken tarpeellisen tiedon. Kuuden vastaajan mielestä se sisälsi joitain puutteita. Kolmen vastaajan mielestä tekstitys sisälsi paljon puutteita. Yksi heistä kertoi saaneensa tekstityksestä kuitenkin kaiken tarpeellisen tiedon siltä osin, kun tekstitys toimi. Tiistain esityksen tekniset ongelmat vaikuttivat osaltaan vastauksiin, eikä yksikään tiistain näytöksen katsojista ollut tyytyväinen tekstityksen sisältöön. Moni vastaaja kommentoi tekstityksen ajoittaista puuttumista ja ilmaisi pettymyksensä tekniikan pettämiseen. Tekniikan pettämisestä käytiin vilkasta keskustelua kuulovammaisten keskustelupalsta KUPU:ssa internetissä. Siellä tiistain yleisö ilmaisi pettymyksensä monisanaisesti ja keskustelua käytiin muun muassa rahojen palauttamisesta epäonnistuneen tekstityksen vuoksi.

Tekstin sijoittelusta vastaajat olivat melko yksimielisiä. Ruotsinkielinen tekstitys heijastettiin eri puolille lavasteina toimivia yksinkertaisia valkoisia seiniä tilanteen ja puhujan mukaan. Suomenkielistä tekstitystä varten valkoisen seinän keskikohdalle, seinän päälle oli lisätty suorakaiteen muotoinen ylimääräinen suorakulmion muotoinen seinäke, johon suomenkielinen tekstitys heijastettiin. Tekstityksen sijoittelun arvioi sopivaksi 13 vastaajaa. Kahden vastaajan mielestä sijoittelu oli huono. Vapaiden kommenttien mukaan teksti sijaitsi liian ylhäällä. Alemmaksi lavasteisiin heijastettua ruotsinkielistä tekstitystä oli kommenttien mukaan miellyttävämpää seurata.

Tekstin sijoitteluun liittyy läheisesti repliikkien yhdistäminen oikeaan puhujaan. Vastaajista 8:lta se sujui helposti. 6 vastaajaa pystyi yhdistämään repliikit oikeaan puhujaan kohtalaisesti ja 2 piti yhdistämistä vaikeana. Eräässä lomakkeessa verrattiin suomenkielistä tekstitystä ruotsinkieliseen. Vastaaja totesi, että ruotsinkielistä tekstitystä oli helpompi seurata, sillä teksti siirtyi puhujan kohdalle. Tekstityksen sijoittelu vaikuttaa myös näyttämön tapahtumien seuraamiseen. Esityslavan tapahtumia ehti tekstityksen lukemisen lomassa seuraamaan riittävästi 11 vastaajaa ja kohtalaisesti 4. Kenenkään mielestä seuraaminen ei ollut kuitenkaan vaikeaa.

Esityksen seuraamista tekstitys helpotti 9 vastaajan mielestä. 5 vastaajan mielestä tekstityksellä ei ollut seuraamiseen lainkaan vaikutusta ja yhtä tekstitys häiritsi. Tässäkin kohtaa vastauksiin on mahdollisesti voinut vaikuttaa ruotsinkielisen tekstityksen läsnäolo. Vikatilanteella puolestaan ei näyttäisi olleen suurta vaikutusta vastauksiin. Mikäli esitysten tekstittämisestä lisättäisiin, yksikään vastaajista ei vähentäisi teatterissa käymistään. Kahdelle vastaajalle tekstitysten lisäämisellä ei olisi

mitään vaikutusta, mutta 14 huonokuuloista tai kuuroutunutta ilmaisi halukkuutensa käydä teatterissa useammin, mikäli tekstityksiä lisättäisiin esityksiin. Yksi vastaajista kommentoi, että kävisi oikein mielellään teatterissa, mikäli tekstitys toimisi yhtä hyvin kuin oopperassa.

Tekstin fyysisiin ominaisuuksiin vastaajat olivat lähes yksimielisesti tyytyväisiä. Tekstin koko oli 15 vastaajan mielestä sopiva, yksi vastaajista piti kokoa liian pienenä.

Kyselyn vastausten jakaantuminen huonokuuloisten ja kuuroutuneiden osalta käy ilmi myös alla olevasta taulukosta.

Taulukko 1

		lkm		lkm		lkm
Huonokuuloisten/kuuroutuneiden lukumäärä		16				
Oletko aikaisemmin osallistunut tekstitettyihin teatteriesityksiin?	en koskaan	6	kerran	6	useammin	4
Tekstin määrä: ehditkö lukemaan tekstit, eli oliko tekstiä	liian vähän	3	sopivasti	12	liikaa	0
Tekstin koko: oliko teksti kooltaan	liian pientä	1	sopivaa	15	liian suurta	0
Tekstin sisältö: sisälsikö tekstitys	kaiken tarpeellisen tiedon	6	joitain puutteita	6	paljon puutteita	3
Tekstityksen sijoittelu	sopiva	13	huono	2		
Pystytkö yhdistämään tekstitetyt repliikit oikeaan puhujaan?	helposti	8	kohtalaisesti	6	vaikeasti	2
Ehditkö seuraamaan näyttämön tapahtumia?	riittävästi	11	kohtalaisesti	4	en ollenkaan	0
Miten tekstitys vaikutti esityksen seuraamiseen?	häiritsi	1	ei vaikutusta	5	helpotti	9
Miten esitysten tekstittämisen lisääminen vaikuttaisi teatterissa käymiseesi?	kävisin harvemmin	0	ei vaikutusta	2	kävisin useammin	14

2.4. Kyselyn tuloksia – kuuleva yleisö

Kuulevan yleisön osalta kyselyn vastaukset jakautuivat seuraavalla tavalla. Vastaajia oli yhteensä 57, joista nuorin oli 23-vuotias ja vanhin 75-vuotias. Heistä 21 oli ensimmäistä kertaa katsomassa tekstitettyä teatteriesitystä, 14 oli ollut kerran aikaisemmin tekstitetyssä esityksessä ja 21 useammin kuin kerran. Muutama mainitsi nähneensä aikaisemmin tekstitettyjä esityksiä oopperassa.

Tekstityksen sijoittelun näyttämön yläreunaan arvioi sopivaksi 42 vastaajaa. 13 vastaajan mielestä sijoittelu oli huono. Heistä 5 ilmaisi vapaissa kommentteissa tekstityksen sijainneen liian korkealla. Kaksi vastaajaa kertoi tekstityksen jääneen näyttelijöiden varjoon ainakin etummaisilla riveillä istuneilla. Kaksi vastaajaa piti näyttämön tapahtumien seuraamista hankalana, kun katsetta piti siirtää korkealle tekstityksen seuraamiseksi. Yksi vastaaja kommentoi, että tekstityksen sijoittelu oli ajoittain huono ja ajoittain hyvä, riippuen näyttelijöiden sijainnista lavalla. Tällä vastaajalla oli hetkittäin vaikeuksia seurata molempia samanaikaisesti. Useampi vastaaja myös kehui ruotsinkielisen tekstityksen sijoittelua. Heidän mielestään suomalainen tekstitys oli liian korkealla, kun taas ruotsinkielinen seurasi paremmin tapahtumia ja oli sijoitettu paremmin osoittamaan, kenelle repliikit kuuluivat. Toisaalta yksi vastaaja piti nimenomaan suomenkielisen tekstityksen sijoittelua hyvänä eikä olisi sanojensa mukaan pystynyt lainkaan seuraamaan ruotsinkielistä tekstitystä. Toinenkin vastaaja perusteli sijoittelun sopivuutta sillä, että näyttämön taakse ylhäälle sijoitettu teksti salli koko näyttämön näkemisen yhdellä vilkaisulla.

Replikkien yhdistäminen kulloiseenkin puhujaan onnistui vaivattomasti 36 vastaajalta ja kohtalaisesti 17 vastaajalta. Kahden vastaajan mielestä yhdistäminen oli vaikeaa ja yhden mielestä vaikean ja kohtalaisen välimaastosta. Myös kuulevilla oli siis jonkinasteisia vaikeuksia hahmottaa, kenelle tekstitetty repliikki kuuluu. Näyttämön tapahtumia ehti seuraamaan riittävästi 41 vastaajaa ja kohtalaisesti 14 vastaajaa.

Tekstitys helpotti 36 vastaajan esityksen seuraamista. 12 vastaajan seuraamiseen tekstityksellä ei ollut minkäänlaista vaikutusta ja 6 vastaajaa se häiritsi. Tässäkin on otettava huomioon äidinkieleltään ruotsalaisten vastaajien läsnäolo. Yksi vastaaja kommentoi, että tekstitys helpotti seuraamista, koska esityksessä käytettiin täysin vieraita kieliä. Yksi vastaajista kommentoi, että tässä tapauksessa, kun tekstityksiä oli kaksi, suomenkielinen tekstitys häiritsi. Jos esitys olisi

suomenkielinen ja siinä olisi vain yksi suomenkielinen tekstitys ylhäällä, se ei hänen mukaansa häiritsisi.

Kuulevista tekstin määrää piti liian vähäisenä 4 vastaajaa. Yksi kuuleva vastaaja arveli määrän olevan nimenomaan huonosti kuuleville vähäinen. Liikaa tekstiä oli 2 vastaajan mielestä. Valtaosa (46 vastaajaa 57:sta) piti tekstin määrää sopivana. Kooltaan teksti oli sopivaa lähes jokaisen eli 56 vastaajan mielestä. Yksi vastaaja oli valinnut vastausvaihtoehdoista sekä liian pienen että sopivan. Tekstin sisältö oli 32 vastaajan mielestä tietomäärältään riittävä. Joitain puutteita oli 16 vastaajan mielestä, ja paljon puutteita 6 vastaajan mukaan. Tekstityksen sisältöä puutteellisena pitäneistä vastaajista 14 oli tiistain esityksessä ja useampi heistä mainitsikin teknisen ongelman avoimissa kommentteissaan.

Mikäli tekstityksiä lisättäisiin teatteriesityksiin, vastaajista 11 kävisi teatterissa useammin. Yksi tarkoitti tarkoittavansa nimenomaan ulkomaisten esitysten katsomista useammin. Vastaajista 2 kävisi teatterissa harvemmin, mutta useimpien teatterissa käymiseen tekstittämisen lisäämisellä ei olisi minkäänlaista vaikutusta. Yksi vastaaja, jonka teatterissa käymiseen tekstitysten lisääminen ei vaikuttaisi lainkaan, kommentoi tarkoittavansa tällä sellaisia esityksiä, jotka esitetään jollain hänen ymmärtämällään kielellä.

Kyselyn vastausten jakaantuminen kuulevien osalta käy ilmi myös alla olevasta taulukosta.

Taulukko 2

		lkm		lkm		lkm
Kuulevien lukumäärä		57				
Oletko aikaisemmin osallistunut tekstitettyihin teatteriesityksiin?	en koskaan	21	kerran	14	useammin	21
Tekstin määrä: ehditkö lukemaan tekstit, eli oliko tekstiä	liian vähän	4	sopivasti	46	liikaa	2
Tekstin koko: oliko teksti kooltaan	liian pientä	0	sopivaa	57	liian suurta	0
Tekstin sisältö: sisälsikö tekstitys	kaiken tarpeellisen tiedon	32	joitain puutteita	16	paljon puutteita	6
Tekstityksen sijoittelu	sopiva	42	huono	13		
Pystyitkö yhdistämään tekstitetty repliikit oikeaan puhujaan?	helposti	36	kohtalaisesti	17	vaikeasti	2
Ehditkö seuraamaan näyttämön tapahtumia?	riittävästi	41	kohtalaisesti	14	en ollenkaan	0
Miten tekstitys vaikutti esityksen seuraamiseen?	häiritsi	6	vaikutusta	12	helpotti	35
Miten esitysten tekstittämisen lisääminen vaikuttaisi teatterissa käymiseesi?	kävisin harvemmin	2	ei vaikutusta	43	kävisin useammin	11

2.5. Yhteenveto

Yhteenvetona voidaan kyselyn tulosten perusteella todeta, että huonokuuloinen ja kuuroutunut yleisönsosa oli pääasiallisesti tyytyväinen tekstitykseen niin sen fyysisten ominaisuuksien kuin muidenkin seikkojen osalta – siltä osin, kun suomenkielinen tekstitys toimi. Myös ajatukseen tekstittämisen lisäämisestä suomenkielisiin teatteriesityksiin huonosti kuuleva yleisö suhtautui erittäin myönteisesti. Kun pohditaan tekstityksen lisäämistä osaksi suomenkielisiä teatteriesityksiä, täytyy ottaa huomioon myös kuuleva yleisö. Vastausten perusteella hekin suhtautuivat ajatukseen tekstittämisestä myönteisesti. Kuulevan yleisön kommentit tekstitysten onnistumisesta auttoivat hahmottelemaan sitä, millainen onnistunut teatteriesityksen tekstitys voi olla ja millaisia asioita sitä laatiessa tulisi ottaa yleisön näkökulmasta ajatellen huomioon.

Huonokuuloisten ja kuuroutuneiden katsojien vastauksissa eniten hajontaa aiheuttivat repliikkien yhdistäminen oikeaan puhujaan ja näyttämön tapahtumien seuraaminen. Myös kuulevilla oli jonkin verran vaikeuksia molemmissa. Niihin olisikin hyvä kiinnittää huomiota, kun suunnitellaan kotimaisten näytelmien tekstittämistä kuulovammaista yleisöä varten. Tässä esityksessä luovasti käytetystä ruotsinkielisestä tekstityksestä voisi ottaa mallia muun muassa sijoittelun osalta suomenkielisiä tekstityksiä suunnitellessa. Utvandrarna-esityksen ruotsinkielistä tekstitystä kehitettiin useissa vastauksissa.

Mikäli repliikkien heijastaminen eri puolille lavasteita puhujan kohdalle ei ole mahdollista, myös esimerkiksi eri värien käyttö repliikeissä helpottaisi niiden yhdistämistä oikeaan puhujaan. Tekstitys tulisi sijoittaa niin, että sen seuraaminen käy kaikista katsomon osista mahdollisimman vaivattomasti. Näyttämön yläreunaan sijoitettuna tekstitys on melko neutraali osa lavastusta ja sitä voi halutessaan seurata tai olla seuraamatta. Tällainen tekstitys lienee myös helpoin järjestää. Kuitenkin pitäisi ottaa huomioon myös eturivissä istujat, jotta hekin voivat vaivattomasti seurata sekä tekstitystä että näyttämön tapahtumia. Yksi vaihtoehto on tietysti myös etummaisten rivien paikkojen myyminen vain sellaisille katsojille, jotka eivät koe tekstityksen seuraamista tarpeelliseksi. Tekstityksen lopulliseen toteutukseen ulkoasuineen ja sijoitteluineen vaikuttavat lisäksi suuresti muun muassa lavastus sekä näyttämön ja katsomon koko ja muoto.

Kuitenkin tekstin sijoittelun paremmuus on mielipideasia, ja kaikkia miellyttävää vaihtoehtoa on vaikea löytää. Heijastetaan tekstitys sitten koko näytöksen ajan samaan kohtaan tai puhujan paikkaa mukailevasti eri puolille lavasteita, tärkeintä on huolellinen suunnittelu. Tekstitystä pitäisi pystyä seuraamaan vaivattomasti joka puolelta katsomoa. Myös tekstityksen sisältö on syytä muokata harkiten. Sen tulisi sisältää riittävästi tietoa, mutta tarvittaessa tiivistäen, jotta yleisö ehtii lukemaan repliikit vaivatta ja samalla seuramaan myös näyttämön tapahtumia.

Kuuleva yleisö suhtautuu tekstityksiin kyselyn vastausten perusteella melko neutraalisti. Suurimmalla osalla vastaajista oli jo aiempia kokemuksia joko tekstitetyistä teatteriesityksistä tai oopperasta. Suomalaiset ovat muutoinkin varsin tottuneita tekstityksiin, sillä suuri osa television tarjonnasta ja elokuvista on tekstitetty. Valtaosalla tekstitysten lisäämisellä esityksiin ei olisikaan teatterissa käymiseen minkäänlaisia vaikutuksia. Harva jättäisi teatterikäynnin väliin tekstityksen vuoksi. Suurinta osaa kuulevista vastaajista tekstitys ei millään tavalla häirinnyt.

Tekstitysten lisäämisellä osaksi suomenkielisiä esityksiä ei tässä tarkoiteta sitä, että tavoitteena olisi jokaisen esityksen tekstittäminen. Tarkoituksenmukaista olisi pikemminkin se, että näytöksistä tarjottaisiin muutama tekstitettyinä. Näin laajemmallekin kuulovammaiselle yleisölle avautuisi mahdollisuuksia käydä useammin teatterissa. Esitysten tekstittämisestä olisi hyvä mainita mainoksissa ja tiedottaa asiasta muutenkin, jotta tieto tavoittaisi mahdollisimman suuren joukon kohdeyleisöstä. Näin kuulovammaiset ja muut tekstityksen hyödyllisenä kokevat voisivat osallistua tekstitettyihin esityksiin, ja tekstityksen häiritseväksi kokevat kuulevat voisivat valita toisen näytöksen.

Tekstitysten lisäämistä pohtiessa on hyvä ottaa huomioon myös se, että tekstitys palvelisi muitakin kuin kuuroja tai kuuroutuneita henkilöitä. Yksi huonosti kuulevista vastaajista kertoikin kommenteissaan, että teatterin akustiikka oli huono ja puheen ymmärtäminen oli sen vuoksi hankalaa. Yhtäkkiset kovat äänet saattavat tuntua esimerkiksi kuulolaitetta käyttävistä epämiellyttäviltä. Esitysten tekstittäminen tarjoaisikin uudenlaisia mahdollisuuksia teatteriesityksen seuraamiseen, vaikka käytössä olisikin kuulolaite ja induktiosilmukka. Tekstitys toimisi erinomaisena ymmärtämisen tukena myös ikäihmisille samoin kuin suomen kieltä huonosti osaaville – ja kenelle tahansa muulle katsojalle, jolla syystä tai toisesta jää repliikki kuulematta tai ymmärtämättä.

Kuten jo mainittu, ongelmallista tässä kyselytutkimuksessa oli tiistain esityksen teknisen vian vaikutus kyselyn vastauksiin. Toisaalta yleisön poistuminen esityksestä tekstityksen toimimattomuuden vuoksi on myös selvä merkki tekstityksen tärkeydestä. Ilman tekstitystä esityksen seuraaminen kävi kuulovammaisille mahdottomaksi. Saatujen vastausten perusteella voitaneen joka tapauksessa sanoa, että kuulovammainen yleisö kokee tekstittämisen positiivisena osana teatteriesitystä. Lähes jokainen kyselyyn vastannut kuulovammainen lisäsi kyselyn vastausten perusteella teatterissa käymistään, mikäli tarjolla olisi tekstitetyjä esityksiä. Tämä siitäkkin huolimatta, että viiden vastaajan mielestä tekstitys ei vaikuttanut Utvandrarna-esityksessä millään tavalla esityksen seuraamiseen.

Tekniikan toimimiseen tulisi kiinnittää kuitenkin erityistä huomiota. Koska tekstitetyn esityksen katsominen on tasapainottelua puhujan, näyttämön tapahtumien ja tekstityksen seuraamisen välillä, myös tekstin sijoittelussa sekä sen määrän suhteen on syytä käyttää harkintaa. Utvandrarna-esitys oli oivallinen esimerkki tekstityksen luovasta käytöstä ja sen ottamisesta osaksi teatteriesityksen ilmaisukeinoja.

3. Teatteriesityksen tekstittäminen teattereiden näkökulmasta – kyselytutkimuksen antia

3.1. Kyselytutkimuksen tausta ja tavoite

Toinen tämän tutkimuksen ydintarkoituksista on selvittää, millaisia mahdollisuuksia teattereilla on lisätä tekstityksiä tarjoamiinsa suomenkielisiin esityksiin ennen kaikkea kuulovammaista mutta myös ikääntynyttä ja kieltä vasta opettelevaa yleisönosaa silmällä pitäen. Jotta voitaisiin hahmotella tulevaisuudennäkymiä ja esittää käytännön toimenpide-ehdotuksia, täytyy ensin selvittää tekstitettyjen esitysten nykytilannetta. Tärkeää on myös se, kuinka teatterit suhtautuvat ajatukseen kuulovammaista yleisöä varten tekstitetyistä esityksistä ja onko teattereilla halukkuutta ja ehkä jo ilmennyttä tarveakin lisätä tekstitettyjä esityksiä ohjelmistoonsa. Tätä tarkoitusta varten laadittiin kysely, joka toimitettiin teattereille.

Kyselylomakkeen sisältöä pohdittiin alustavasti yhdessä toimeksiantajien kanssa. Myös Suomen Teatterit ry:n (ent. Suomen teatteriliitto) toimitusjohtaja Matti A. Holopainen oli läsnä tapaamisessa. Kyselylomakkeella haluttiin selvittää, mikä tekstitettyjen teatteriesitysten nykytila Suomen teattereissa on tällä hetkellä niin ulkomaisten vierailuesitysten kuin kotimaistenkin tuotantojen osalta ja valaista tekstitysten käytännön organisointia. Tarkoitus oli myös selvittää teattereiden mielipidettä tekstitetyistä esityksistä ja kokemuksia mahdollisista kuulovammaisille tekstitetyistä esityksistä.

Kyselylomakkeen kysymykset jakoutuivat neljään ryhmään. Ensimmäisessä kysyttiin taustatietoina teatterin nimeä, läänikohtaista sijaintia sekä paikkakuntaa. Toisessa osiossa tiedusteltiin ohjelmistossa olleista tekstitetyistä vieraskielisistä esityksistä; kuinka usein niitä oli ollut, oliko tekstitettyjä esityksiä markkinoitu jollain erityisellä tavalla, kuka oli laatinut tekstityksen, kuka oli ajastanut tekstit esityksessä, kuka oli vastannut tekniikasta. Kolmannen ryhmän kysymykset koskivat nimenomaan kuulovammaista yleisöä varten tekstitettyjä suomenkielisiä esityksiä; millaisia kokemuksia niistä on saatu, olisiko teatterilla kiinnostusta lisätä ko. esityksiä ohjelmistoonsa, olisiko teatterilla tarvetta järjestää ko. esityksiä, kenen tulisi vastata tekstitysjärjestelyiden rahoituksesta ja tarvittaisiinko kuulovammaisia varten tekstitettyjen esitysten markkinointiin apua esimerkiksi Kuuloviestin julkaisemien ilmoitusten muodossa. Viimeisessä osiossa tiedusteltiin teatterin halukkuutta osallistua tarkentavaan haastatteluun ja annettiin mahdollisuus vapaille kommenteille.

E-kyselylomake on liitteenä selvityksen lopussa.

3.2. Kyselyn toteuttaminen ja vastausten määrä

Tekstitysten nykytilan ja teattereiden suhtautumisen selvittämistä varten laadittiin internetissä täytettävä e-kysely, joka toimitettiin sähköpostitse Suomen Teatterit ry:n toimitusjohtaja Matti A. Holopaisen laatimalla saatekirjeellä varustettuna kaikille Suomen teatteri- ja orkesterilain piiriin kuuluville VOS-teattereille². Listalla on 56 teatteria sekä Suomen Kansallisteatteri ja Suomen Kansallisooppera. Teatterit on jaoteltu kokonsa puolesta suuriin, keskisuuriin ja ryhmä- tai pienteattereihin. Lisäksi listauksesta käy ilmi, onko teatteri täyskunnallinen teatteri, tanssiteatteri tai ruotsinkielinen teatteri. Näitä tietoja käytettiin osittain hyväksi tulosten analysoinnissa.

Kyselylomake oli jaettu neljään osaan yllä kuvaillulla tavalla. Se sisälsi sekä monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Myös kyselyn herättämille vapaille kommenteille oli jätetty tilaa kyselyn loppuun. Teattereilla oli kaksi viikkoa aikaa vastata kyselyyn. Vastausaikaa pidennettiin vähäisten vastausten vuoksi, ja vastaamatta jättäneille teattereille lähetettiin vielä muistutus. Näin saatiin muutama lisävastaus, ja lopulliseksi vastausten määräksi tuli 24. Harmittavan moni suurikin teatteri jätti vastaamatta kyselyyn. Toisaalta tämä voitaneen tulkita myös siten, että teatterit eivät kokeneet asiaa valtavan tärkeäksi ja jättivät mahdollisesti sen vuoksi vastaamatta. Valtaosa vastanneista teattereista olikin tutustunut ainakin jossain määrin kuulovammaisille tekstitetyn tai tulkatun ohjelmiston järjestämiseen. Sellaisilla paikkakunnilla, joilla kuulovammaiset ovat itse olleet aktiivisia, teatterit olivat myös halukkaita vastaamaan ja kertomaan kokemuksistaan.

Vastaukset saatiin seuraavilta teattereilta: Espoon kaupunginteatteri, Helsingin kaupunginteatteri, Hämeenlinnan kaupunginteatteri, Jyväskylän kaupunginteatteri, Kokkolan kaupunginteatteri, Komediateatteri Arena (Helsinki), Kotkan kaupunginteatteri, Kuopion kaupunginteatteri, Lahden kaupunginteatteri, Lappeenrannan kaupunginteatteri, Oulun kaupunginteatteri, Rauman kaupunginteatteri, Riihimäen teatteri, Rovaniemen teatteri, Suomen kansallisooppera (Helsinki), Teatteri Hevosenkenkä (Espoo), Teatteri Imatra, Teatteri Vantaa, Turun kaupunginteatteri, Unga Teatern (Espoo), Vaasan kaupunginteatteri, Varkauden teatteri ja Wasa Teater (Vaasa). Lisäksi Seinäjoen kaupunginteatterilta tuli kaksi vastausta, jotka poikkesivat toisistaan yhden vastauksen

² Valtionosuuslainsäädännön piiriin kuuluvat teatterit

ja vapaiden kommenttien osalta. Yllä mainituista teattereista seitsemän on luokittelun mukaan suuria, 15 keskisuuria ja loput kaksi pieniä tai ryhmäteattereita.

3.3. Esitysten tekstittäminen teattereiden omasta näkökulmasta

3.1.1. Tekstitetyt vierailuesitykset

Kyselyyn vastanneista teattereista valtaosalla (16 teatterilla 24:sta) ei ole koskaan ollut tekstitettyjä vieraskielisiä esityksiä ohjelmistossaan. Tässä kohtaa tarkoitettiin nimenomaan vieraalla kielellä esitettyjä ja suomeksi tekstitettyjä vierailuesityksiä. Kuusi teatteria ilmoitti ohjelmistoonsa sisältyneen harvoin tekstitettyjä esityksiä, ja kaksi teatteria kertoi niitä olleen tarjolla silloin tällöin. Suomen Kansallisoopperassa tekstitettyjä esityksiä on säännöllisesti. Myös Kuopion kaupunginteatterin vastauksessa kerrottiin kaikkien vieraskielisten oopperoiden tekstittämisestä. Yksi teatteri mainitsi Utvandrarna-esityksen olleen ainoa ohjelmistossa ollut tekstitetty esitys.

Vierailuesitysten tekstitysten laatimisesta on useimmiten vastannut vieraileva ryhmä itse. Kahdella teatterilla tekstityksestä on vastannut tuottaja, kun taas kaksi teatteria kertoi käännöksen olevan kääntäjän käsialaa. Nämä teatterit eivät kuitenkaan maininneet, oliko kyseessä teatterin hankkima kääntäjä vai oliko kääntäjä vierailevan ryhmän puolesta. Rovaniemellä tekstityksen oli laatinut rovaniemeläisen kansalaisopisto Rovalan ryhmä. Vaasassa tekstityksistä on vastannut Vaasan ooppera. Wasa Teaterilla tekstityksistä on vastannut tuottajajarjoittelija yhteistyössä SPERES:in³ kuulopedagogin kanssa. Käytäntö on siis varsin kirjava, ja tekstitysten laatijana toimiva henkilö vaihtelee vastauksista päätellen tapauskohtaisesti. Vastauksissa oli tulkinnanvaraista kyselylomakkeen ohjeistuksesta huolimatta myös se, oliko tuottaja todella tehnyt itse käännökset vai vastannut kääntäjän hankkimisesta.

Teatteritekstitysten ollessa kyseessä ei kuitenkaan riitä, että laaditaan näytöksestä suomenkielinen käännös. Toisin kuin televisiossa ja elokuvissa, teatterissa tekstit eivät juokse automaattisesti, vaan repliikit tulee ajastaa käsin jokaisessa näytöksessä. Käytäntö on sama kuin oopperatekstityksissä. Ajastajan tulee siis olla läsnä kaikissa näytöksissä. Tekstityksen ajastuksesta on vastannut yhdeksässä tapauksessa sama henkilö, joka on myös laatinut tekstitykset. Espoon kaupunginteatteri mainitsi muiden vierailuesitysten lisäksi Riksteaternin esityksen. Siinä

³ Suomenruotsalainen erityispedagoginen resurssikeskus

ajastamisesta vastasi Espoon kaupunginteatterin palkkaama tekninen henkilö, joka toimi myös ryhmän Suomen kiertueen kiertuejärjestäjänä. Vastausten perusteella näyttäisi kuitenkin siltä, että useimmiten tekstitysten laatija myös ajastaa repliikit. Tämä lieneekin järkevintä, sillä tekstitysten ajastajalta vaaditaan esityksen perinpohjaista tuntemista sujuvan tekstityksen takaamiseksi.

Tekstityksen järjestäminen vaatii tekstitysten laatijan ja ajastan lisäksi oman tekniikkansa. Esimerkiksi Suomen Kansallisoopperassa käytetään led-taulua, jota vuokrataan myös muille teattereille. Siellä laitteistossa vastaa ääniosasto. Joissain teattereissa on käytössä videotykki ja valkokangas, jolle teksti heijastetaan. Vaasassa tekstitys on toteutettu teatterin ja oopperan omalla välineistöllä, johon kuuluu kannettava tietokone, PowerPoint, videotykki sekä tekstitausta. Wasa Teaterilla tekniikasta on vastannut teatterin oma tekniikan henkilökunta yhteistyössä SPERES:in kanssa. Kuopiossa Riksteaternin esityksessä ryhmä toi laitteiston itse, ja oopperaesityksiin tekstitystekniikka on vuokrattu. Myöskään Jyväskylän kaupunginteatterissa ei ole ollut omaa laitteistoa, vaan vierailevat ryhmät ovat tuoneet tekniikan mukanaan. Espoon kaupunginteatterissa on laitteisto omasta takaa, mutta toisinaan vierailevat ryhmät ovat tuoneet myös omansa mukanaan. Turun kaupunginteatterissa on oma laitteisto. Myös Oulussa laitteisto on omasta takaa ja tekniikasta siellä vastaa tekninen päällikkö yhdessä ääni- ja valopuolen henkilökunnan kanssa. Rovaniemellä teknisestä puolesta on vastannut teatteri yhteistyössä Rovalan kanssa.

Suomen Kansallisooppera ja kaksi muuta tekstitettyjä vieraskielisiä esityksiä tarjonneista teattereista ei vastausten mukaan ole markkinoinut tekstitettyjä esityksiä mitenkään erityisesti. Suomen Kansallisooppera muodostaa tietysti poikkeuksen muihin vastaajiin verrattuna, sillä sen tarjoama ohjelmisto on lähes poikkeuksetta tekstitettyä, eikä tekstitystä ole sen tähden tarpeellista mainostaa erityisesti. Tekstityksiä on kuitenkin markkinoinut erityisellä tavalla kuusi teatteria. Vastausten mukaan tekstityksestä on tiedotettu esitteissä, lehtimainonnassa, flyereissä, valomainoksissa ja mahdollisessa käsiohjelmassa sekä Vaasassa ruotsinkielisen kuulonhuoltoyhdistyksen, SPERES:in ja paikallisten yhdistysten kautta.

3.1.2. Kuulovammaista yleisöä varten tekstitetyt ja tulkatut esitykset

Teattereille suunnatun kyselyn kolmannessa osiossa tarkasteltiin nimenomaan kuulovammaista yleisöä varten tekstitettyjä tai tulkattuja esityksiä. Tässä kohtaa ei eritelty tarkemmin, tarkoitettiinko tällä viittomakielelle tulkattuja vai viitottua puhekieltä käyttäen tulkattuja esityksiä. Tarkoitus oli selvittää, onko yhteistyö kuulovammaisten kanssa ylipäättään tuttua teattereille.

Yhdeksässä vastanneista teattereissa ei ole koskaan ollut edellä mainitun kaltaisia esityksiä. Sitä vastoin neljällä teatterilla on ollut kuulovammaista yleisöä varten tekstitettyjä tai tulkattuja esityksiä kerran ja 12:lla useammin kuin kerran. Valtaosalla vastanneista teattereista on siis jonkinlaisia kokemuksia kuulovammaiselle yleisölle tekstittämisestä tai tulkkauksesta. Tällaiset teatterit ovat kooltaan lähes poikkeuksetta joko keskisuuria tai suuria.

Useammin kuin kerran kuulovammaisia varten tekstitettyjä tai tulkattuja esityksiä tarjonneet teatterit kommentoivat kokemuksiaan seuraavalla tavalla. Unga Teatern Espoosta kertoo, että heillä kuulovammaisten ryhmällä on ollut oma tulkki mukanaan. Tulkille on aina etukäteen lähetetty esityksen käsikirjoitus. Näin on toimittu myös Seinäjoella, jossa kokemukset ovat olleet vastauksen mukaan kohdeyleisön kannalta positiivisia, eikä tekstitys/tulkkaukset ole häirinnyt muutenkaan yleisöä, kun asiaan on totuttu. Seinäjoen toisessa vastauksessa kerrottiin, että useamman vuoden ajan teatterissa on käynyt kuulovammaisia, jotka ovat itse hankkineet tulkin. Tulkit ovat ennakkoon saaneet pääkirjan ja katsoneet näytelmän ilmaiseksi. Yhdessä vahtimestarin kanssa on sovittu paikka tulkille. Tämä käytäntö on vastaajan mukaan toiminut Seinäjoella hyvin. Niin ikään Wasa Teaterin ja Espoon kaupunginteatterin kokemukset ovat olleet erittäin positiivisia, ja myös Jyväskylän kaupunginteatteri on saanut positiivista palautetta. Teatteri Hevosenkengästä (Espoo) kommentoitiin, että kuulovammaiset ovat olleet erittäin tyytyväisiä. Lappeenrannan kaupunginteatterissa on sovittu etukäteen kuulovammaisten järjestöjen kanssa näytelmistä, jotka on tulkattu. Tulkille on järjestetty näyttämön sivuun näkyvä paikka.

Vaasan kaupunginteatterissa on ollut kerran tulkattu näytös, jonka tulkkaukset oli herättänyt lähinnä hämmennystä kuulevissa katsojissa. Kuopion kaupunginteatterissa esityksen ovat kerran tulkanneet viittomakielen opiskelijat. Kokeilu sai hyvän vastaanoton. Myös Lahden kaupunginteatterissa on kerran tarjottu viittomakielelle tulkattu esitys. Vastaanotto oli silloin hyvä, mutta yleisöä olisi saanut olla enemmän. Samoin Riihimäen teatteri on kerran tarjonnut kuulovammaisia varten tekstitetyn tai tulkattun esityksen, mutta kommentit kokeilun onnistumisesta puuttuivat. Vastauksesta ei myöskään käynyt ilmi, oliko kyse esityksen tulkkauksesta vai tekstittämisestä. Oulun kaupunginteatterilla ei ole koskaan tarjottu kuulovammaisille tekstitettyjä tai tulkattuja esityksiä, mutta asiaan on tulossa muutos. Teatterissa on päätetty, että keväällä 2008 ohjelmistossa on kuulovammaisia varten tekstitettyjä esityksiä tarjolla. Teatterin mukaan kuulovammaiset ovat pyytäneet itse tekstitettyjä esityksiä ja käyneet katsomassa ohjelmistossa olleita vieraskielisiä tekstitettyjä esityksiä. Suurin osa teattereiden kokemuksista kuulovammaisen yleisönsä kanssa on ollut hyvin myönteisiä.

Kyselyn seuraavassa kohdassa kysyttiin, olisiko teatterilla kiinnostusta lisätä tekstitettyjä esityksiä ohjelmistoonsa. Vastausvaihtoehdot olivat: ei kiinnostusta, vähän kiinnostusta, paljon kiinnostusta sekä ehdottomasti kiinnostusta. Vastaukset jakoutuivat seuraavalla tavalla. Kolmella teatterilla ei ole kiinnostusta tekstitettyjen esitysten lisäämiseen. Näitä teattereita olivat Rauman kaupunginteatteri, Kotkan kaupunginteatteri sekä Suomen kansallisooppera, jossa tosin jo tarjotaan runsaasti tekstitettyä ohjelmistoa. Rauman kaupunginteatterilla ei ole koskaan tarjonnut tekstitettyjä vierasesityksiä tai kuulovammaista yleisöä varten tulkattua tai tekstitettyä ohjelmistoa. Kotkassa ei myöskään ole ollut tekstitettyjä vierailuesityksiä. Yhteistyötä kuulovammaisten kanssa on kyllä tehty, mutta kiinnostusta tekstitysten lisäämiseen ei Kotkan kaupunginteatterilla siitä huolimatta vastausten perusteella ole. Teattereista kahdeksan olisi kuitenkin hyvin kiinnostuneita ja yksi teatteri ehdottoman kiinnostunut tekstitysten lisäämisestä. Lisäksi 12 teatterilla olisi jonkin verran kiinnostusta tekstityksien lisäämiseen. Lähes kaikki vastanneet teatterit ovat siis ainakin jossain määrin kiinnostuneita tekstitysten lisäämisestä. Kiinnostusta tekstityksiä kohtaan ilmaisivat myös sellaiset teatterit, jotka eivät olleet ennen tehneet yhteistyötä kuulovammaisten kanssa.

Seuraava kysymys koski teatterin mahdollista tarvetta tekstitysten lisäämiseen. Tässä vaihtoehdot olivat: ei tarvetta, mahdollisesti tarvetta, ehdottomasti tarvetta ja en osaa sanoa. Teattereista viisi ei nähnyt tarpeelliseksi lisätä tekstityksiä. Näistä yksi oli Kansallisooppera ja yksi Seinäjoen kaupunginteatteri, joka toisessa vastauksessaan kuitenkin näki tekstityksille mahdollista tarvetta. Rauman ja Kotkan kaupunginteatterit eivät myöskään nähneet tekstityksiä tarpeellisena. Lahden kaupunginteatteri, joka on kerran tarjonnut ohjelmistoa kuulovammaiselle, mutta sillä kertaa harvalukuiselle yleisölle, ei pitänyt tekstityksiä tarpeellisena. Kaksi teatteria ei osannut sanoa, olisiko tekstitysten lisääminen tarpeellista. Kuitenkin 14 teatterilla olisi mahdollisesti tarvetta ja neljällä ehdottomasti tarvetta lisätä tekstityksiä tarjoamaansa ohjelmistoon. Lappeenrannan kaupunginteatteri pohti vastauksissaan, voisiko tätä samaa tekstityslaitteistoa voisi käyttää myös venäjänkielisen tekstityksen järjestämiseen, jolloin markkinat avautuisivat myös itänaapuriiin.

Tekstittämisen järjestäminen aiheuttaa luonnollisesti teatterille lisäkustannuksia. Vaikka teatterilla olisi kiinnostusta ja tarvettakin järjestää tekstitettyjä esityksiä, resurssit eivät välttämättä anna myöten. Muun muassa tekstittäjä, ajastaja ja tarvittava laitteisto aiheuttavat kuluja. Teattereilta kysyttiin, kenen heidän mielestään tulisi vastata tekstitysten rahoituksesta. Suurin osa vastanneista oli sitä mieltä, että tarvittaisiin ulkopuolista rahoitusta kustannusten kattamiseksi. Ainoastaan yhden teatterin mielestä kulut pitää sisällyttää teatterin rahoitukseen. Teattereiden vastaukset rahoittajan suhteen olivat seuraavanlaiset:

- teatteri ja valtio
- kunta ja kuulovammaisten yhdistys
- valtio ja kaupunki
- palvelun tarvitsijat eli liitto, valtiot tai kunnat
- opetusministeriön ja kaupungin tuki
- kuulonhuoltoliitto
- sosiaalitoimi
- julkinen tuki
- kaupunki tai muu ulkopuolinen tuki
- ulkopuolinen rahoitus (teatterilta tai kaupungilta ei saatavilla rahoitusta)

Yksi vastaaja kommentoi rahoituskysymystä kertomalla, että kaupungin tulisi vastata kustannuksista, sillä tekstityslaitteiston hankkiminen ja sen käyttäjä ovat varsin suuri taloudellinen satsaus näin kireinä aikoina. Yksi teatteri vastasi näin: koska tekstitetty esitys vaatii aina resursseja, teatteri ei voi yksin vastata kustannuksista, ja rahoituksen tulisi siksi kokonaisuudessaan tulla ulkopuolelta. Tähän kohtaan vastasi yhteensä 16 teatteria. Yksimielisiä oltiin siitä, että ulkopuolista rahoitusta tarvitaan. Kuusi teatteria mainitsi vastauksissaan joko osittaiseksi tai täydelliseksi rahoittajaksi kunnan tai kaupungin, viisi mainitsi liiton (Kuulonhuoltoliitto), neljä valtion, kaksi teatterin, yksi opetusministeriön ja yksi sosiaalitoimen. Viisi teatteria mainitsi tarvitsevansa julkista tai ulkopuolista tukea.

Kyselylomakkeen hahmotteluvaiheessa Kuulonhuoltoliiton puolesta ehdotettiin, että teatterit voisivat saada apua tekstitettyjen esitysten markkinointiin esimerkiksi Kuuloviesti-lehdessä julkaistavien ilmoitusten muodossa. Tällaisen markkinointiavustuksen näki tarpeellisena yhdeksän teatteria. Seitsemän teatteria ei osannut sanoa, tarvittaisiinko apua markkinointiin ja kuusi teatteria näki avun tarpeettomana. Näistä kuudesta teatterista kolmella ei ollut myöskään kiinnostusta eikä tarvetta järjestää tekstityksiä. Yhdellä oli vähän kiinnostusta ja mahdollisesti tarvettakin tekstitysten järjestämiseen, mutta apua markkinointiin tämä teatteri ei kaivannut. Kahdella avun tarpeettomana nähneistä teattereista oli kuitenkin paljon kiinnostusta tekstitysten tarjoamisesta, mutta kumpikaan ei osannut sanoa, olisiko tekstitetyille esityksille tarvetta.

Vastanneista teattereista seitsemän käytti hyväkseen kyselyn lopussa annetun mahdollisuuden vapaille kommentteille. Yhden teatterin mukaan tekstitys aiheuttaisi henkilöstöresursseihin lisäpainetta. Tällä teatterilla oli siitä huolimatta paljon kiinnostusta tekstitysten lisäämiseen. Toisen teatterin kommenttien mukaan on hyvä, että asia on nostettu esille, ja sen toivottiin saavan myös

valtakunnallista huomiota. Oulun kaupunginteatterissa aihe on erittäin ajankohtainen. Siellä tekstitysteema on ollut juuri keskustelussa, koska ko. teatterilla on oma tekstityslaite käytössään ja kuulovammaiset ovat aktiivisesti pyytäneet tekstitysten järjestämistä. Useissa teattereissa vierailleet kuulovammaiset ovat itse olleet aktiivisia. Eräällä teatterilla kuurot/kuulovammaiset ovat yleensä järjestäneet tulkin/t ja teatteri on järjestänyt paikat, valot ja tekstin. Tämä järjestely on tällä teatterilla ollut toimivin ratkaisu. Samoilla linjoilla on toinenkin teatteri vapaissa kommentaareissaan. Tällä teatterilla ei ole käytettävissään tekstityslaitteistoa. Kuulovammaisia varten teatterissa on kuitenkin induktiosilmukka ja muutamia kertoja vuodessa esityksiä on viitottu lähinnä siten, että kuulovammaiset katsojat ovat itse hankkineet viittomakielen tulkit. Kolmaskin teatteri kertoo kuulovammaisten katsojien olleen itse aktiivisia. Tällä teatterilla on useamman vuoden ajan käynyt kuulovammaisia katsojia, jotka ovat itse hankkineet tulkin. Tämä on toiminut ko. teatterilla hyvin.

3.4. Yhteenveto

Vastausten perusteella yhteistyö kuulovammaisten katsojien kanssa on teattereille tutumpaa kuin vieraskielisten tekstitettyjen esitysten tarjoaminen. Alle puolella teattereista on ollut tekstitettyjä vierailuesityksiä ohjelmistossaan. Kuitenkin tekstityslaitteisto on olemassa Vaasan, Espoon, Turun, Oulun ja Rovaniemen kaupunginteattereissa. Tämä on varmasti hyödyllinen tieto tekstitysten lisäämisen alulle laittamisessa. Käytännössä tekstitettyjen vierailuesitysten tekstityksen on laatinut vastausten perusteella lähes aina teatterin ulkopuolinen henkilö, joka on myös ajastanut repliikit esityksissä. Tekstityksistä on moni teatteri maininnut kaikenlaisissa mainoksissaan ja esityksistä tiedottaessaan.

Suurimmalla osalla teattereista on kyselyn perusteella kokemusta yhteistyöstä kuulovammaisten kanssa. Yhtä poikkeusta lukuun ottamatta nämä teatterit ovat kooltaan joko suuria tai keskisuuria. Teattereiden kertoman mukaan kokemukset ovat olleet hyvin positiivisia. Valtaosalla teattereista kuulovammaiset ovat itse olleet aktiivisia, mikä näyttäisi olevan perusedellytys sille, että teatterit osaavat ottaa heidän erityistarpeensa huomioon.

Tulkin käyttö esitysten sisällön välittämiseksi kuulovammaisille näyttäisi olevan vallalla oleva käytäntö, josta valtaosalla teattereista on kokemuksia. Kokemukset olivat pääosin erittäin positiivisia. Ajatus tekstitysten lisäämisestä kiinnosti lähes kaikkia vastanneita teattereita. Tekstitykset kiinnostivat myös sellaisia teattereita, joilla ei ole aiempia kokemuksia yhteistyöstä

kuulovammaisten kanssa. Suuri osa vastanneista teattereista uskoi niillä olevan myös tarvetta tekstityksille. Yksi teatteri visioi jopa tekstityslaitteiston käyttöä myös suomenkielisten esitysten tekstittämiseen venäjäksi, jotta markkinat avautuisivat myös itänaapurin suuntaan. Ajatukseen tekstitysten lisäämisestä esityksiin suhtauduttiin siis teattereiden puolesta hyvin positiivisesti. Kohderyhmän tavoittamiseksi mahdollisimman laajalti moni teatteri olisi kiinnostunut markkinointiavusta esimerkiksi Kuuloviestissä tiedottamisen muodossa.

Vastausten selvä viesti oli, että mikäli esityksiin tahdotaan tekstityksiä, tarvitaan ehdottomasti teatterin ulkopuolista rahoitusta. Vaikka kiinnostusta ja tarvetta tekstitysten lisäämiseen onkin, teattereiden resurssit ovat rajalliset. Ylimääräisiin kuluihin ei ole juuri varaa. Teattereiden myönteisestä suhtautumisesta huolimatta tekstitysten järjestämisen edellytys tuntuisi siis olevan ulkopuolinen taloudellinen tuki tekstitysjärjestelyjen aiheuttamien kulujen kattamiseksi. Myös tekstitetyistä esityksistä tiedottaminen on äärimmäisen tärkeää, jotta saadaan paikalle mahdollisimman suuri joukko pääasiallista kohderyhmää.

4. Teatteriesitysten tekstittäminen kuulovammaisille – johtopäätöksiä ja ehdotuksia tulevaisuuden varalle

Tämän esiselvityksen laatiminen oli mielenkiintoinen projekti. Ajatus suomenkielisten teatteriesitysten varustamisesta suomenkielisillä tekstityksillä erityisyleisön tarpeiden vuoksi on melko uusi. Niin yleisö kuin teatteritkin suhtautuivat asiaan kuitenkin ennakkoluulottomasti ja tutkimuksen tulokset ovat tulevaisuutta ajatellen rohkaisevia. Yleisön tekstitykselle asettamat vaatimukset eivät ole vaikeita toteuttaa. Lisäksi tekstityslaitteisto ja ylipäätään tekstitysten käyttö voi antaa uusia ideoita niin lavastukseen kuin ilmaisuunkin. Teattereiden kohdalla tekstitysten järjestäjänä suurimmaksi haasteeksi koettiin rahoitus.

Tekstitystä seuraavan yleisön kannalta yhdeksi tärkeimmistä seikoista nousi tekstin sijoittelu. Se vaikuttaa suuresti niin tekstin lukemiseen, repliikkien yhdistämiseen oikeaan puhujaan sekä näyttämön tapahtumien seuraamiseen. Tärkeää on, että tekstitys seuraa hyvin näytelmän tapahtumia ja siitä käy jollain tapaa ilmi, kenelle repliikki kuuluu. Yleisön mielipide tuntui olevan, että tekstiä ei saa sijoittaa liian kauaksi näyttelijöistä ja näyttämön tapahtumista. Mikäli tekstin sijoittelu lavasteisiin näyttelijöiden lähelle ei ole mahdollista, eri puhujat voisi erotella esimerkiksi repliikkien erilaisin ulkoasuin käyttäen hyväksi erilaisia värejä tai kirjasinlajeja. Niin tekstin koko, määrä ja sisältö kuin sijoittelukin kannattaa sovittaa esityksen mukaan sellaisiksi, että niitä on mahdollisimman miellyttävä ja vaivaton seurata katsomon kaikista osista.

Yhteistyö huonosti kuulevan yleisönosan kanssa on monille teattereille entuudestaan tuttua ja kokemukset yhteistyöstä positiivisia. Useat teatterit mainitsivat tulkkien käytön esityksissään. Viittomakielellä on kuitenkin varsin rajallinen yleisö, sillä kaikki kuulovammaiset eivät ymmärrä viittomia. Tulkin käyttö on kätevää yksittäisissä esityksissä ja pienelle ryhmälle tulkattaessa. Tekstitys tarjoaa kuitenkin laajempia mahdollisuuksia ja suuremman hyödyn myös muille katsojille. Kummassakin tapauksessa joko tulkin tai ajastajan tulee olla läsnä näytöksessä, joten henkilöstöressurssienkaan puolesta tekstitys ei ole enemmän kuormittavaa. Tulkausta voi seurata vain rajallinen määrä kuulovammaisia katsojia, kun taas tekstitystä voivat seurata kaikki teatterisalissa olevat katsojat niin halutessaan. Tekstityksen voidaan myös ajatella olevan jollain tapaa neutraalimpi, kun taas tulkin voi ajatella jossain määrin ikään kuin kilpailevan näyttelijöiden kanssa tai ainakin heidän rinnallaan.

Tulkkauksesta hyöttyy ainoastaan tietty kuulovammainen yleisönosa. Tekstitystä puolestaan voivat käyttää ymmärtämisen tukena kaikkien huonosti kuulevien lisäksi myös vanhemmat katsojat ja vaikkapa kieltä huonommin osaavat katsojat. Teatterin akustiikasta johtuen niin kuulokojetta käyttävillä kuin kuulevillakin katsojilla voi olla vaikeuksia saada selvää näyttelijöiden puheesta. Teatterit ovat tiedostaneet ikärakenteen muutoksen, jonka johdosta teatteriyleisössä on yhä enemmän ikäihmisiä. Myös maahanmuuttajien määrä on suuri. Teatterit voisivat houkutella myös matkailijoita yleisökseen tarjoamalla turistikaudella osan esityksistä esimerkiksi englanniksi tekstitettyinä.

Tekstitystä voi käyttää hyväksi muutenkin. Esimerkiksi Utvandrarna-esityksessä sitä oli käytetty luovasti hyväksi ilmaisukeinona. Tekstityslaitteistoa eli videotykkiä ja valkoisia seiniä oli käytetty hyväksi myös lavastuksen työkaluna. Videotykillä heijastettiin lavasteisiin erilaisia ympäristöjä ja tilanteita paikan vaihtuessa. Tekstityslaitteisto antaisi uudenlaisia luovia mahdollisuuksia myös lavastajalle.

Vastanneista teattereista kahdella on ollut yhteistyötä opiskelijoiden tai vastaavien ryhmien kanssa. Tästä voisi ottaa mallia myös tulevaisuudessa ja hyödyntää esimerkiksi yliopistokaupunkien kääntäjäopiskelijoita, joille tekstittämisen tekeminen olisi ainutlaatuinen mahdollisuus osallistua käytännön projektiin jo opintojen aikana. Yhteistyötä kannattaa tehdä siis oppilaitosten kanssa sellaisilla paikkakunnilla, joissa on mahdollista.

Yhteistyötä kannattanee lähteä rakentamaan ennen kaikkia niillä paikkakunnilla, joilla on laitteisto omaa takaa. Sellaisia paikkakuntia ovat Vaasa, Espoo, Turku sekä Oulu. Helsingissä tekstityslaitteistoa vuokraa Suomen Kansallisooppera. Myös Rovaniemellä on tekstityslaitteisto yhteistyössä Rovala-opiston kanssa. Lisäksi kokemuksia tekstityslaitteiston vuokraamisesta ja käytöstä löytyy ainakin Kuopiosta oopperaesitysten yhteydessä.

Yksi mahdollisuus olisi myös tekstityslaitteiston hankkiminen yhteistyössä muutaman teatterin kesken. Näin kustannukset saataisiin jaettua osiin ja laitteistosta hyötyisi useampi teatteri. Vaikka hyvä tekstityslaitteisto ohjelmistoinen voi olla yksittäiselle teatterille suuri investointi, laitteistoon kannattaa panostaa, sillä tekstitys on erittäin vahva visuaalinen elementti. Laadukkaan laitteiston lisäksi tekstityksen ottaminen osaksi tuotantoa alusta asti myötävaikuttaa siihen, että tekstityksestä voidaan tehdä luonteva osa esitystä.

Mikäli tekstityksiä todella halutaan saada käytännössä osaksi teatteriesityksiä, ensisijaisen tärkeää on kuulovammaisten oma aktiivisuus. Ilman sitä teatterit voivat toimia lähes tietämättöminä tällaisen erityisryhmän tarpeista ja toisaalta myös sen huomioimisen tarjoamista mahdollisuuksista. Sellaisilla paikkakunnilla, joissa teatterit eivät olleet kiinnostuneita tekstityksistä eivätkä nähneet tarvetta niille, kuulovammaisten kannattaisi itse olla yhteydessä teatteriin ja ilmaista tarpeensa. Kuulonhuoltoliiton mukaan Suomessa kuulovammaisia arvioidaan olevan noin 740 000⁴. Kyselyn vastausten perusteella moni kuulovammaisen kävisi mielellään teatterissa nykyistä useammin, mikäli esityksissä olisi seuraamista helpottava tekstitys. Onhan teatteri yksi peruskulttuuripalveluista, joka kuuluu kaikille.

Ajatusta tekstitysten lisäämisestä esityksiin tulisi markkinoida nyt teattereille tehokkaasti. Ajatus ei ole aivan outo, sillä esimerkiksi Oulussa on tulossa tarjolle tekstitettyjä esityksiä jo ensi keväänä. Siellä kuulovammaiset ovat tätä itse aktiivisesti pyytäneet. Kyselyn perusteella tekstitys on teatterille ennen kaikkea lisämahdollisuus, ei pelkästään lisäkuluja aiheuttava rasite. Tekstitys tuo esitykselle lisäarvoa ja laitteistoa voi käyttää hyväksi myös lavastustarkoituksiin. Teattereiden asenteet tekstityksiä kohtaan ovat myös positiiviset. Suurin haaste onkin rahoitus. Seuraavaksi tulisikin selvittää vastauksissa mainittujen tahojen, lähinnä kunnan tai kaupungin, Kuulonhuoltoliiton ja valtion, mahdollisuuksia osallistua tekstitysprojektien rahoitukseen.

Tutkittavaa teatteriesitysten tekstittämisessä kuulovammaista yleisönosaa varten on siis vielä paljon. Tämän esiselvityksen pohjalta tekstitysten tarkastelu jatkuu, sillä tutkimuksen seuraavassa vaiheessa käännytään täydentävään haastatteluun suostuneiden teattereiden puoleen. Seminaarin esitysten ja keskustelujen pohjalta heränneiden kysymysten ja ajatusten pohjalta selvitetään vielä syvällisemmin teattereiden kokemuksia tekstittämisestä ja resursseja järjestää tekstitettyjä esityksiä.

⁴ Lähde http://www.kuulonhuoltoliitto.fi/sivu.php?artikkeli_id=247

Liite 1: Teatteriyleisölle jaettu kyselylomake

Kysely teatteriesityksen tekstityksestä Espoon kaupunginteatterissa 17.–18.4.2007

Tämän kyselyn tarkoituksena on selvittää yleisön suhtautumista tekstitettyyn teatteriesitykseen. Kuulonhuoltoliitto, Teatterin tiedotuskeskus, Tampereen yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos sekä Valtion taidemuseon Kulttuurikaikille - palvelu toteuttavat Euroopan yhdenvertaisten mahdollisuuksien teemavuoden puitteissa selvityksen teattereiden mahdollisuuksista lisätä tekstityksiä esityksiinsä. Tavoitteena on kartoittaa näitä mahdollisuuksia ennen kaikkea kuulovammaista yleisöä, mutta myös ikääntyviä ja kieltä opettelevia katsojia varten. Käytän tietoja pro gradu - tutkielmassani Tampereen yliopistossa. Tiedot ovat luottamuksellisia, eikä yksittäisiä vastaajia voida tunnistaa myöhemmin.

Utvandrarna-esitys on tekstitetty koko suomenkielistä yleisöä varten ja siinä on käytetty tekstitystä myös ilmaisukeinona.

Olisi mukavaa, jos ehtisit vastaamaan seuraaviin kysymyksiin. Ympyröi valitsemasi vaihtoehdot.

Tanja Borg

Vastaajan taustatiedot

- Ikäsi: _____
- Oletko a) kuuleva b) huonokuuloinen c) kuuroutunut
- Oletko aikaisemmin osallistunut teatteriesityksiin, joissa on tekstitys?
a) en koskaan b) kerran c) useammin

Tätä teatteriesitystä koskevat kysymykset

1. Missä kohtaa katsomoa istuit?

- a) vasen puoli b) oikea puoli c) parvi rivi: _____

2. Tekstin määrä: ehditkö lukemaan tekstit, eli oliko tekstiä

- a) liian vähän b) sopivasti c) liikaa?

3. Tekstin koko: oliko teksti kooltaan

- a) liian pientä b) sopivaa c) liian suurta?

4. Tekstin sisältö: sisälsikö tekstitys

- a) kaiken tarpeellisen tiedon b) joitain puutteita c) paljon puutteita?

5. Tekstityksen sijoittelu

- a) sopiva b) huono, miksi? _____

Liite 2: Teattereille jaettu kyselylomake

Kysely teatteriesitysten tekstittämisestä

Tämän kyselyn tarkoituksena on kartoittaa tekstitettyjen teatteriesitysten nykytilaa Suomen teattereissa ja selvittää tekstitysten käytännön organisointia. Tutkimuksen perimmäinen tavoite on hahmotella teattereiden mahdollisuuksia lisätä tekstityksiä myös suomenkielisten esitysten osaksi mm. kuulovammaista ja ikääntyvää yleisöä varten.

Lihavoidut kohdat ovat pakollisia kenttiä. Kysymyksen perässä olevasta hehkulampun kuvasta saa lisäohjeita vastaamiseen viemällä cursorin lampun päälle.

Taustatiedot

Teatterin nimi

Teatterin sijainti

Teatterin paikkakunta

Tekstitettyjä esityksiä koskevat kysymykset

Kuinka usein ohjelmistossa on ollut tekstitettyjä esityksiä?

Onko tekstitettyjä esityksiä markkinoitu ja mainostettu erityisellä tavalla?

Jos on, miten?

Kuka on vastannut tekstitysten laatimisesta?

Kuka on vastannut tekstitysten ajastamisesta?

Kuka on vastannut tekstityksen vaatimasta tekniikasta ja laitteistosta?

Onko teatteri tarjonnut kuulovammaista yleisöä varten tekstitettyä tai tulkattua ohjelmistoa?

Millaisia kokemuksia ko. esityksistä saatiin?

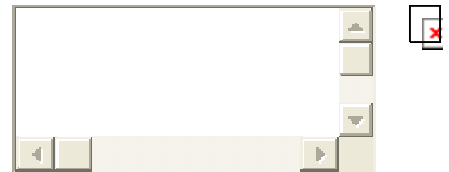
Kuulovammaisia varten tekstitettyjä esityksiä koskevat kysymykset

Seuraavilla kysymyksillä tarkoitetaan tilannetta, jossa mm. kuulovammaista yleisöä varten tekstitettyjä kotimaisia teatteriesityksiä olisi teknisten ja taloudellisten puiteiden osalta mahdollista tarjota.

Olisiko teatterilla kiinnostusta lisätä ko. esityksiä ohjelmistoonsa?

Olisiko teatterilla tarvetta järjestää ko. esityksiä?

Kenen tulisi vastata rahoituksesta?

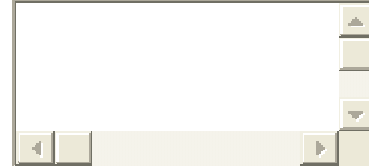

Tarvittaisiinko apua markkinointiin?

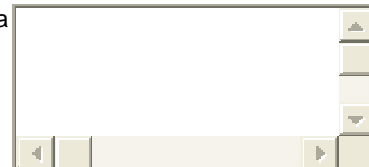
Lisätiedot

Kyselyn pohjalta on tarkoitus poimia muutama vastaaja täydentäviä lisäkysymyksiä varten. Olisiko teatterilla mahdollisuutta osallistua täydentävään haastatteluun?

Yhteystiedot täydentävää haastattelua varten.

Tähän voit vapaasti kirjoittaa kyselyn pohjalta heränneitä lisäkommentteja ja ajatuksia.

Tietojen lähetykset

Tyhjennä

Suuret kiitokset lomakkeen täyttämisestä.